

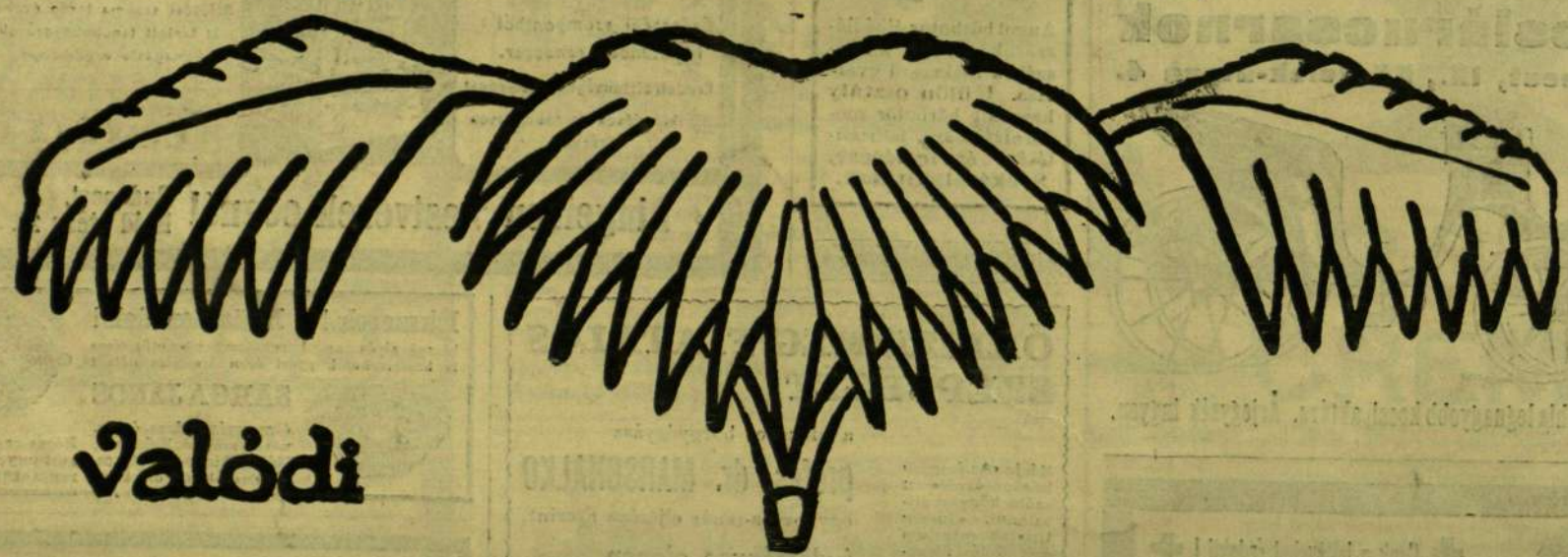
Az Ön szállítójának
lehet érdeke

Önnek azonban mást adni,

nem lehet érdeke

mást elfogadni, mint
ezen védjegyű

PALMA

Valódi

KAUCSUK SARKOT

mely kipróbált *első minőségű magyar* gyártmány.

Franklin-Társulat nyomdája, Budapest, IV., Egyetem-utca 4. sz.

49. SZ. 1913. (60. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, DECEMBER 7.

Szerkesztési iroda: IV. Várnegy-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 40 fillér.

Előfizetési
feltételek: Egészévre — 20 korona.
Félévre — 10 korona.
Negyedévre — 5 korona.

A «Világkrónika»-val
negyedévenként 1 koronával
több.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag meg-
határozott viteldij is csatolandó.

Ráday Pál. I.
szül. 1677-† 1733.

RÁDAY PÁL, II. RÁKÓCI FERENCZ TITKÁRA, A KI A FEJEDELEMNEK «RECRUESCUNT» KEZDETŰ KIÁLTVÁNYÁT IRTA.

Mányoki Ádám festménye az Ernst-múzeum kiállításán.

csak a könny szemét fátyolossá, pillantását ködössé nem tette. És ez fényes nappal volt... A szomorú Henrik most is ott volt a pesti Dunaparton... A délután derekán volt még és Henrik a korzó vaskorlátjának dőlve, Budát nézte, olyan fájón, olyan nagyon, olyan erősen, hogy már nem is tudta, mit néz... Valaki a karját érintette. Henrik (a fájdalom miatt minden külső dolog iránt érzéketlenül) ezt meg sem érezte.

— Henrik, — szólott hozzá valaki.

Henrik megrázkódott, fejét felkapta. Ágota állt előtte...

— Ágota, — mondta Henrik és szívében okátalan örömet érzett. Azután kezét csókolta az asszonynak.

Egymással szemközt álltak. Ágota Henriket nézte sok részvétellel... Henrik Ágotát bámulta, a kit másfél év óta nem látott, amaz augusztusi este óta, a mikor olyan becsületesen gögös volt az asszonyhoz. Ágota szinte most is olyan volt, mint akkor. Karcú alakja hízásban el nem rútult, arczának vonásai meg nem esedtek, a szája most is az volt, a mi akkor: halk vágy és — Henriknek — halk ígéret. A szeme pedig most Henriknek eszébe juttatta azt a primitív Madonna-képet, a mit akkor Firenzében látott és a melyiknek a szeméről akkor Ágota jutott eszébe... Ágota szeme csupa jószág volt és a Madonna-képé is az volt... Henrik szívét olyan nagy, olyan lágy, olyan jóltevő megindultság fogta most el, hogy azt hitte, elszédül és egy pillanatra a szemét is lehúnyta... Henrik boldog eseménynek érezte Ágota érkezését.

Az asszony szólalt meg először:

— Még mindig Budát nézi, Henrik? — kérdezte és hangját remegővé tette a részvét, a mit az ifjú iránt és önmaga iránt érzett.

Henrik csak hebegni tudott:

— Budát... nem... honnan tudja?

— Mindent tudok, Henrik. Mindent.

Járni kezdtek. Ágota nem hívta Henriket, a férfi nem kérdezte az asszonyt, hogy jöhet-e? Együtt mentek, mintha sosem jártak volna külön-külön. Ágota egy szót sem szólt. Elvezette Henriket a víz partjáról, a honnan át lehet látni Budára. A csöndes, a juniusi délután néptelen belvárosi utcákba tértek. Henrik ezekben az utcákban sétált valamikor éjszakánként. Akkor, a mikor még minden előtte állott. És itt sétált egy tavaszi délutánnal is, akkor, a mikor már érezte, hogy eljő az, a mi ő reá vár... Azóta eljött, már el is ment... Itt, a csöndes utcában szólalt most meg először Ágota.

— Még mindig fáj? — kérdezte szeliden.

— Még mindig.

— Nagyon fáj?

— Nagyon.

Ágota elpirult és gyenge vonakodással kérdezte Henrikétől:

— Még szereti?

— Nem! Már nem!...

— És Henrik most igazat mondott.

— Hát akkor miért fáj?

— Azt nem tudom... Csak fáj.

Kicsit hallgattak. Henrik sóhajtott és sóhaj-tása találkoztott Ágotáéval.

— Mi az, a mi fáj? — kérdezte Ágota jószággal. — Ó fáj?... Vagy csak úgy?... — Csak úgy fáj... Maga a fájás az, a mi fáj...

Henrik ezt a pityergéshez közeli hangon mondta. Úgy mondta, mint egy gyermek és a karját úgy karolta az Ágotáéba, mint egy anyába. Az asszony ezt tűrte és a mikor Henrik karját az övében érezte, ő is reszkett.

— Honnan tudja? — kérdezte Henrik. — Honnan tudja Budát?

— Oh, én mindent tudok, a mi azóta történt magával Henrik.

Ágota most nagyon vörös lett. Azután megkérdezte Henriket.

— Haragszik?

— Nem, — mondta a férfi őszintén és hálálisan.

Azután ő kérdezte az asszonytól:

— A végét is tudja?... Azt, hogy hogyan váltunk el?

— Nem. Azt nem tudom.

— És Henrik, a ki eddig még soha senkinek sem beszélt Annáról, bő áradozással vallott Ágotának. A mikor mindent elmondott, olyan

könnyűnek érezte a szívét, mint az már emlékezet óta nem volt.

— Maga olyan jó, — mondta Ágotának.

— Miért? — kérdezte az asszony.

— Csak... Mert meghallgattott.

— És Henriknek eszébe jutott, hogy jutalmul el kellene most mondani azt is, miként ácsorgott azon a tébolyodott téli éjszakán Ágoták háza előtt, hogyan csöngett be a kapun... De nem mondta el. Érezte, hogy Ágota őt még mindig szereti, sok jószággal és nagyon szereti és nem akarta az asszony nyugalma ezzel zaklatni.

Ágota szólalt meg:

— Tudhattam volna, hogy ez lesz a vége... hogy ezért válnak el...

— Miért? — kérdezte Henrik.

— Azért Henrik, mert maga ilyen... ilyen... nem tudom mondani, hogy milyen, de maga már ért engem...

— Bolond vagyok... regényes... magamat kintzom... és másokat... Úgy-e ezt akarta mondani, Ágota?... Nem?

— Igen, — sügt az asszony, — Henrik, maga ösmeri magát.

— Igen, bolond vagyok, — mondta Henrik.

Azután szívének hirtelen áradásában, leküzdhetlen, boldog, belső vágytól hajtva, mégis elmondta Ágotának, hogy mint térdelt és sirt a kapuja előtt. Mindent elmondott, még a ház-mesterrel való örült kalandját is... Henrik, miközben mindezt elmondta, szemét a földre sütötte és csak a karja érezte, hogy az asszony karja a szavakra úgy reszkett, mint a csupasz madárfiókák... És Henrik erre elmondta azt is, hogy Firenzében a Madonna-kép előtt miként emlékezett Ágotára és hogy az imént, a Duna partján Ágota szeme őt a primitív Madonna-képre emlékeztette. Henrik mindent elmondott.

— Henrik, miért mondta el ezt? — kérdezte az asszony.

Henrik nem felelt, csak az ajka vonaglott. Perczek múlva tört ki belőle a sírógörcs erejével:

— Milyen jó maga, Ágota... Milyen boldog vagyok, hogy magával találkoztam...

Ágota elpirult.

— Miért mondja ezt nekem, Henrik?

— Mert kell... Érzem, hogy mondanom kell... Meghalnék, ha nem mondanám...

— És azután megint megfedekezik rólam... és csúnya és rossz lesz hozzám, mint akkor a Lánczhidon volt, azon az augusztusi estén... Emlékszik?

— Bocsásson meg... bocsásson meg, — kérte Henrik, majd hozzátette: — emlékszik még az ibolyákra?

— Emlékszem... és... még megvannak, — szólott Ágota és karját még erősebben fűzte a Henrikébe.

Lassan, észrevétlenül értek a ház elé, a melyikben Henrik lakott. Nem néztek egymásra, szót sem szóltak, együtt haladtak fel a lépcsőn és a mikor a lakásnak első szobájába értek, kettejük szája egyetlen örökökéval csókban egyesült... Kérés, szavak és ígéret nélkül lettek egymásé... Órák hosszat pihentek egymás mellett és mennyei kábulatban mindkettejük lelkének örök időktől hordott terhe rövid órákra elrepült... Lehúnyt szemmel izlették egymás száját, szemét, haját. Gyengédek voltak és végső felszabadulásukban is végtelenül szemérmesek.

Még mindig lehúnyt, önmagukba néző szemmel pihentek egymás mellett, a mikor Henriknek eszébe jutott:

— Szeretem-e Ágotát?... De nyomban el is hallgattatta magát, mondván önmagának:

— Ő a jötevőm és én az ő jötevője vagyok... És az övé is maradok évekig és ő is az enyém.

— És Henrik — míg fejét Ágota karján nyugtatta, — úgy érezte, hogy kettejük teste nem egyeb, mint két reszkető edény, arra hivatott, hogy a világ minden szomorúságát megigya... Bús rendeltetés, de édes a bére: Szabad egymást egymás szenvedéseitől megváltaniok.

On me demande, par les rues, Pourquoi je vais bayant aux grues, Fumant mon cigare au soleil, A quoi se passe ma jeunesse

Et depuis trois ans de paresse
Ce qu'ont fait mes nuits sans sommeil.

Alfred de Musset.

Kérdik, hogy az utcákat járván
Mért ámulogok búsan, árván
Szívtart fűstölve, egyedül.
Ifjúságom mire fecselek,
Mért élek három éve tetlen
S az álom éjjel mért kerül.*

Henrik fiatal életének következő esztendeiben Ágotának hű barátja maradt. Királyi ajándék gyanánt adta magát az asszonynak és más asszonynak is. Közben ledér leányokat, vásári tündéreket is megajándékozott önmagával. Testét — és azt, a mi lelkéből megmaradt — könnyű szívvvel tékoztatta bánatos és mosolygó, boldogtalan és ösztönösen rossz, csalódott és a csalódást kereső, álmódzó és tobzódó nőkre. Henrik, attól, a ki őt megkívánta, nem tagadta meg magát és csak a jó erkölcsben nevelt házi leányokat kímélte... Azt hitte, hogy ezzel magát is kíméli...

Senkit meg nem bántott és mindenkihez egyformán jó volt. Ágotától távozván, gyakran virágot vitt Stefánia sírjára és két epizód keserű órái között nagynéha megkérdezte magát, hogy vajon ösmeretlen hitvese oldalán róla álmodik-e most Anna?... Szíve az oszló emlékeknek lomta a volt, könnyű kézzel dűskált benne és kigyógyult régebbi sápasztó betegségből, a gondolkodásból... Megtanulta, hogy az élet értelmének két nagy titka van: az ifjúság és a halál. Ifjúságát gondolkodás és meghatottság nélkül szűcsölte és csak ritkán és akkor is kevés félelemmel jutott eszébe a halál.

Lelkének nemes elzüllesztésében Henrik két nevet felejtett el, a boldogságát és a bánatát... Olykor talán egyikben sem volt része, olykor talán mind a kettő meglátogatta, de értelmüket nem kutatta, nevéket ki nem mondta... Úgy élt, hogy sem napjait, sem éveit nem számálta. A tavasz szenvedés nélkül bizsergettette meg és az őszi elmúlás fájdalma többé nem mérgette meg lelkét. Unalmát emelt fővel séáltatta az utcán vagy éjszakánként jóleső, könnyű melabúrával fűtő a játékházak ködös-füstös levegőjébe... Más gyermekét nem irányította és a virágot csak a lakás és a ruha díszeként értelmezte... Korábbi édes kínja, a nagy lelki szerelemre való aggodalmas és válogatós áhítozás, most hűtelen czimboraként elhagyta őt... Henrik már nem félt semmitől. A mit egykoron várt, az megjött és elmúlt. Azt hitte, hogy már minden túl van és most válogatás és remegés nélkül fogadta el a szerelmet. Semmitől és senkitől nem félt, magától sem.

Ifjúkorának maradékát egyetlen nagy forgatagban fogyasztotta el gyorsan és észrevétlenül. Henrik ez idő alatt minden volt. Önfeláldozó barát, révedező játékos, gyengéd arszlán, távozó vendég, gondtalan katona, aggodó gyermek, czéltalan utas, könnyelmű zenész, megbűvölt herceg, andalító költő és ösmeretlen táncos... Olykor úgy érezte, hogy nem más, mint idegen lakomák állandó vendége...

Gyakran unatkozott.

Mindennap más volt és száz alakjában is ugyanaz. A forgatagot, a melyben élt, maga kavarta, annak szelét maga fűtö... Tetszett neki ez az élet és csak nagyritkán szállt ki bűvöletéből, hogy magába mélyedjék... Ilyenkor egész ifjúságát egyetlen nagy tavaszi játéknak látta, a melyiknek most már egyforma része volt minden, az ifjú kinok és a késő megengyhülés, Stefánia, Ágota, Melanie, Anna, a firenzei út, Buda, Anna búcsúja és az első csók, a mit Ágotától kapott... Minden ide tartozott, lelkének azelőtt sötétén tátongó örvénye és a könnyű buborékok, a melyek most néha szomorú madárkak módjára szálltak fel onnan... A nagy dolgok is picinyek lettek és a kicsik is óriások... De minden egybefolyt, összenőtt, egy testté vált és az összes dolgok, elmúlt ízek, illatok, emlékek, könnyek, mosolyok és grimaszok fölött az egyetlen nagy tavaszi játék édes-bús muzsikája szólt...

Igy élt most Henrik magától elfeledten és csak néha napján adatott meg neki, hogy lehúnyt szemmel emlékezzék életének arra a két esztendőjére, a mikor a mezítelen szívét állandóan a tenyerén — mint nehéz áldozó talon — hordozta. (Végo.)

* E pár sor magyar fordítását Kosztolányi Dezső baráti szíveségéből közölhetem.

ARCZKÉPEK KUPECZKY JÁNOSTÓL.

AZ ERNST-MÚZEUM CSOPORT-KIÁLLÍTÁSA.

Akármielyen szép egyéb alkotások találhatók is az Ernst-múzeumnak a kiállításán, a legnagyobb érdeklődést mégis a Kupeczky János és Mányoky Ádám festette arczképek fogják kelteni.

Mányoky Ádám művésze nem sok fej-törésre ad okot. Meglehetősen könnyen kifejlődő, hamar megálló, sem az életben, sem művészetében különösebb élményeket meg nem élő egyéniség volt, a ki nem valami mélyre látott belé a világ jelenségeibe. Ezek a képei sem tanuskodnak valami különösebb jellem-ábrázoló képességről, mint azok, melyeket eddig ismertünk tőle. Nagyobb festői készség sem nyilatkozik meg rajtuk, de viszont nem is szállítják le azt a róla kialakult közme-gyérőket, hogy a XVIII. század fejedelmi udvarokban működő festői között, ha nem is valami kimagasló, de még mindig eléggé tiszt-es hely illeti meg Mányokyot.

SZINYEI-MERSE PÁL: NYÁRI VIRÁGZÁS.

Kupeczky János esetében már nem olyan viszonylagos a gyönyörködés. Kétségtelen, hogy a XVIII. század fordulójának Kupeczky egyik jelentékeny képmásfestője volt. Legjobb dolgait arról a társadalmi osztályról festette, melyből maga is sarjadt, a polgárokról, kik ebben az időben mindinkább több és több részt kérnek a világ történetében. Kupeczky pompásan tudta jellemezni ezt az inkább ti-pusokból, mint egyénekből álló sokszor még kellemetlenül robustus, de nagy testi-lelki egészségnek örvendő emberfajtát, melynek pu-fók meglegedettséget sugározó alakjai derült életerejükkel szemmel láthatólag mély rokon-szenvet keltettek benne. Abban az időben, a midőn az európai arczképfestésen mindinkább elhatalmasodott a hamis póz, mely mindenkit uralkodó modorral ruházott föl, Kupeczky igaz és őszinte maradt. Inkább a régi német-alföldi festőkhöz járt iskolába, mint kortársai, melynek képzőművészete a régi pathosz fa-kult rongyaival gyakran szerette magát ékesít-getni.

SZÍNHÁZAK

SZOMORY DEZSŐ: Mária Antónia, a Nemzeti Színházban; BIRÓ LAJOS: Az utolsó csók, a Vígyszínházban.

Szomorj Dezső nem fukarkodik semmivel, a mi színházban jó és drága, pazarló kézzel zsúfolja bele új darabjába és kiontja a nézőtér közönsége közé. Viharos, forradalmi parlamenti ülés, Mirabeau lángoló szónoklata, a királynéra átkozódó nemzetgyűlési képviselők, a király, a ki az alkotmányra hivatkozva, semmisenk nyilvánítja a nemzetgyűlés határozatait s fejedelmi, pompás méltósággal jön, szól és távozik, engedetlen képviselők, munkások, a kiknek le kellene bontani a lázongók feje fölül az épületet s a kik Mirabeau egy szavára leteszik a csákányt, a fanatikus királyellenes Barnave és a királynéba esztelenül szerelmes testvérre, Saint-Marie gárdatiszt, — aztán a hölgyei közt sohajtózó, rossz sejtelmektől gyötört királyné, a dilettáns lakatos király, a ki szakszerű érdeklődéssel szemléli dr. Guilotine érdekese találmányát, a mely — ő nem sejtí, de mi, hála műveltségünknek, tudjuk — nemsokára le fogja ütni az ő fejét is; a forradalom kitörése a káprázatos versaillesi kastély előtt, — megint a függöny és a varennesi szatocsbolt, a királyság ellen fogadkozó forradalmárokkal, az áruházban menekülő királyi család, a fáradt gyermekekkel, megheiusult menekülési tervek, közben egy kis bűnös szerelem a szatocsné és a királyi család elárulója közt, — aztán a halálra ítélt király, a ki utolsó órájának stoikus felmagasztaltságával teszi jóvá eleve tehetetlen ingadozását, könnyfacsaró búcsúszása gyermekeitől, lelki összetalálkozása a halál ajtajában azzal, a kivel lelkeleg külön élt s a ki tőle lelkeleg külön élt egy életen át: a királynéval s végül a királyné elbúcsúzása az élettől, megragadóan szép búcsúlevele, a gárdatiszt beteg, gyöttrődő szerelmi vallomása a halálba indulás küszöbén, a királyné minden kisnyes emberi dolgokon való felülemelkedése, hősies halálraszántsága... Ennyi minden egy darabban, a mi dekoratív, pathetikus, érzelmes, drámai, ironikus — a dráma úgyiszlán minden hangszere megszólal, hogy lenyűgözzé, elkábita, a szerző számára kezessé tegye a nézőt. Szomorj segítségével kérte minden drámaírók legdrámaibbát, a történelmet és bőségesen felhasználta segítségét; a darab nagyobb része alig más, mint ügyesen dramatizált történelem, mely mögött háttérbe szorult, szinte jelentéltelené válik minden, a mit az író önmagából ad a darabba.

Nem számít rosszul. A közönség belemegy a játékba, annyi mindenfélét kap egyetlen estén, olyan változatosan, színesen és dűsan vonulnak el előtte a darab képei és váltakozó hangulatai, annyi mindenféle hatás tölti egymásra, hogy alig bír az ember eszmélni. Még arra is alig eszmél, hogy ez a sok mindenféle kellék épen sokaságával fáraszt, nem egy pillanatban az unatkozás hidegsége settenkedik a fejek fölött és a szerző csak nagy erőfeszítéssel s néha csak a raffinaltságnak teljes latbavetésével tudja a színházi előadásoknak ezt a legborzalmasabb rémét elriasztani. A darab úgy tűnik fel, mintha leginkább a látási érzék számára volna csinálva s azért halmozná a látási képeket úgy egymásra, hogy ne engedjen időt arra, hogy az agy öntudatosá tegye őket. Ugyanazt érezzük, a mit némely nagy, túlszűfolt mozi-darabokban, — vajjon nem a mozinak a drámára való tudattalan hatása nyilvánul az ilyen drámaírói módszerben? Talán a dráma megpróbálja kisajátítani veszedelemes konkurrensének eszközeit?

Cselekvény, ha e szó alatt céltudatosan induló és bonyolódó s egy cél irányában kibogozódó, szerves sorozatát értjük a történeteknek, egyáltalán nincs a darabban; az egész nem egyéb, mint egyes történeti jeleneteknek az időbeli egymásután fonálán való lepergetése. Ezt nem kifogásul mondjuk, csak megállapítjuk, — ettől a darabnak lehetne igazi drámai hatása is. De mellékesé válik a szó is, az emberi beszéd, szinte alig hallgatja az

ember, csak a látóvalók aláfestésének érzi a díkezőt. A Szomorj exotikus, különczködő és mégis széles ívben szárnyaló díkezőjét, a darabnak legfőbb érdekességét! Ez nyilvánvaló veszteség s ha nem érzi is mindenki előadás közben tudatosan, mégis ebből ered a kielégületlenségnek az az érzése, melylyel a legtöbb az előadásról távoznak.

Keressük Szomorj az író a darab dús külsőségei, hatásos dekorációi alatt és megtaláljuk abban az attitűdében, a melylyel Mária Antóniahoz fordul. Az esengő, vágyakban fetregő megalázkodás az asszonyi bűbáj előtt, a mely — királynőről van szó — a káprázatos pompa és hatalom keretébe foglalva, százszoros hatással jelenik meg, — a férfiak saját érzelmeiből lánczot fonó rabszolgahódolata a nő előtt, — ez a dráma alaphangja. Közvetlenül kifejeződik ez Saint-Marie czéltalan, önmagát véresre kinnzó szerelmében, de közvetve bele van rejtve az egész darab s különösen Mária Antónia alakjának vonalába, szemmel nem láthatóan, de érzéssel kiejelhetően. Ezt Szomorj adta a darabba, ez az a líra, a melyből az egész keletkezett, ezen a ponton gyökerizik a darab, minden mesterkedése, raffinaltsága és barokk túlerheltsége ellenére is egy művészi szándékban, egy írói lélek önmaga kifejezésére való törekvésében. Ha ez a gyökere nem volna annyira eltemetve a hatásra való törekvés ügyeskedése alá, a hatás nagyobb, mélyebb és tisztább volna. Itt azonban az erotikus megalázkodáson kívül még egy másik megalázkodást is látunk: az író megalázkodását a közönség előtt, a melyet, mint a szerelmet könyörgő férfi a megkívánt nőt, elhalmoz mindenféle drágasággal, ékszerrel, selyemmel, bársonnyal, a világ minden ékességeivel. Ez a látvány sokat elvesz kedvünkől a darab iránt.

Ilyen darabban a színháznak is ugyanecek van tennivalója. Jóformán minden színésze kap benne foglalkozást s a szerző raffinaltságához tartozik, hogy minden kiválóbb színésznek ad legalább egy hatásos jelenetet. De a sok itt is túlsokká lesz, — a tömértelen szereplő közt, a kik egymásután jönnek, eltűnnek, csak a királynő a tulajdonképeni szerep, a többi csak egy-egy töredék darabkája egy szerepnek. Márkus Emília teljes művészetével ábrázolta Mária Antóniát, — alkalma van játszani kivételes tehetségének egész széles regiszterén. Mellette legfontosabb szerepe a rendezőnek van. Iváncsi Jenő ebben a minőségében nagy részt követelhet magának a darab sikeréből, — rendezői tudása, izlése, a kínáló hatás kihasználása iránti érzéke a szerző leghathatósabb munkatársa volt.

*

Egy huszonkét éves budapesti ügyvédbojtár, ha nincsen különös fantáziája és életismerete, mit képzelt az élet tetejének, olyan dolognak, a miben összesűrűsödik az életnek minden szépsége, értéke és gyönyöre, a mire érdemes rátenni egész életét s a mi után szívesen meg lehet halni? A dúsgazdag élvezők valami nagy találkozóhelyén, a legnagyobb luxus közben, melyet az ügyvédbojtári fantázia ki tud találni, s a mely egyértelmű egy fényes szálloda legfényesebb lakosztályával, — egy fejedelmek inyének való lakoma, gyöngyöző finom borok mellett egy nagyszerű nő, Páris legjobb megvásárolható nője, — ez a gyönyörök ideálja nemcsak Bíró Lajos ügyvédbojtárjának, új komédiája: *Az utolsó csók* főszereplőjének, hanem még sok-sok hozzá hasonló köznapi fiatalembernek is, a kik a nagyvilági életet a pesti kávéház távlatából nézik s a fényről, luxusról való ideáljuk is tulajdonképen csak egy pesti kávéház olesó ideiglenes luxusának megsokszorozása. Az alak, a ki *Bíró* Lajos felkapott, a mi aszfaltunkon termett s ezzel megkapja budapesti veretét a nemzetközi környezetben lejátszódó darab is. Az a gondolat:

vértanul egy nagyobb pénzösszeghez jutni, egy napig fejedelmileg élni belőle s azután jöjjön, a mi jön, — ott hever kávéházi asztalainkon s mindenütt másutt, a hol könnyelmű, élvezetre vágyó, az élet örömeit túlságosra becsülő s az étellel könnyelmű, ez-nikus játékokat játszó fiatal emberek töltik idejüket.

Ha aztán ezt az ötletet valami véletlen megvalósítja, ha Nagy János ügyvédjelölt — ezzel a névvel is jelzi a szerző, hogy nem egyént, hanem típust akar bemutatni — kétezer forinttal, apai örökségével megjelenik Montecarlóban, felfedezi Beauregard Klárát, a megvásárolható nők legszebbikét, egy rettenő nagyr, a livádiai herceg szeretőjét s épen abban a pillanatban fedezi fel, mikor a pompás szép nő boszút akar állni hercegén, mert az egy estét — nincs még fiú-örökös — a feleségével akar töltetni, — nos, hát akkor érdekes dolgok történhetnek. Ezeket az érdekes dolgokat adja Bíró új darabja és pedig úgy, hogy csakugyan érdekesek is, velejükben komikusak, de megvan bennük az a melancholikus mag is, a mely minden igazi komédiának megadja az emberi értelmét.

Az ügyvédbojtár a maga köznapi illúzióit akarja kiélni és belebotlik vértanul valamibe, a mi valóság, — egy napra való gyönyört akar és belebotlik egy igazi, életre szóló élet-értékbe, egy estére való mámort keres és megtalálja az igazi szerelmet. A herceget provokálni akar, boszúja eszközt, az egy estére való gavallért lesajnáló, hisztérikusan idegeskedő cocotte, a ki még eddig nem találta meg az igaz érzést, az első csókot s ezért utálja az utána epekedő férfiakat s a szokatlan környezetben zavartan csett-bottló, a helyzethez illő tónust megtalálni nem tudó félszeg ifjú egymásra talál a közös alacsony származás révén, valami kasztribeli bizalmasság fejlődik ki köztük, összelebegnek s ebből az összelebegésből hirtelen fellobbanó szerelem lesz. Ennek az átváltozásnak a rajza a darab lényege, ezért íródott s ebben Bíró Lajos, jobban, mint valaha, igazi írónak, az elhitetés, az alakokkal való közönség-ézés, a pszichológiai rajz erős kezű mesterének bizonyult. Pompás vigjátéki gondolat a fiú és a nő együtt a hótél fényes lakosztályában és még pompásabb az ebbe beleszövődő, eredeti és elmes motivum: Klára megvalósítja Nagy Jánossal annak a programmnak a külsőségeit, melyeket a herceg neki, mint a feleségével eltöltendő est programját elmondott, úgy hogy a herceg szemben levő kastélya ablakából lássa. Eleinte nem törődik azzal, hogy a herceg másnap esetleg agyonlővi érte a fiút, de a mint fölmelegszik iránta, mindjobban féltetni kezdi s a program végét már nem bírja ki. Ez a legjobb, a mit eddig színpadon Bírótól kapunk s ez teszi *Az utolsó csók*-ot az író legjobb darabjává. Átézés, melegség van benne s a drámaíró számítása is művészi, tudatos fölényre válik benne. Örömmel láttuk viszont azt a Bíró Lajost, a ki novelláiból nagyra becsültünk. A kifejlés is gyors és biztos és erős vonalú: a herceg fölényes nyugodtsága a kapkodó, idegeskedő fiúval szemben, a ki aggresszív fellépésével csak ijedségét akarja elfojtani s a két szerelmes könnyes elválása, mikor a reggel világossága, a való élet elszakítja őket, — megértően, megértően és meggyőzően van ábrázolva. Ebben a darabban olyasvalami van a darab mögé rejtve, de mindig érezhetően, a mi Bírónál nem mindig szokott érezhető lenni. Szeretet van benne.

Hogy *Fenyvessi, Tanay* és mindenekfelett *Varsányi Irén* kitűnő művészek s szerepeiket kitűnően játszották, azt nem kell külön említeni. Egy új színész, *Virányi*, a főszerepben ügyes, ötletes és fejlődésképes színésznek bizonyult.

Schöppin Aladár.

A báró (Tanay) és a livádiai herceg (Fenyvessi) az I. felvonásban.

Klára (Varsányi Irén) és Nagy János (Virányi) a II. felvonásban.

A báró (Tanay) bemutatja Nagy Jánost (Virányi) Klárának (Varsányi Irén). Az I. felvonásból.

«AZ UTOLSÓ CSÓK», BIRÓ LAJOS SZINDARABJA A VIGSZÍNHÁZBAN. — Jelfy Gyula fékvétel.

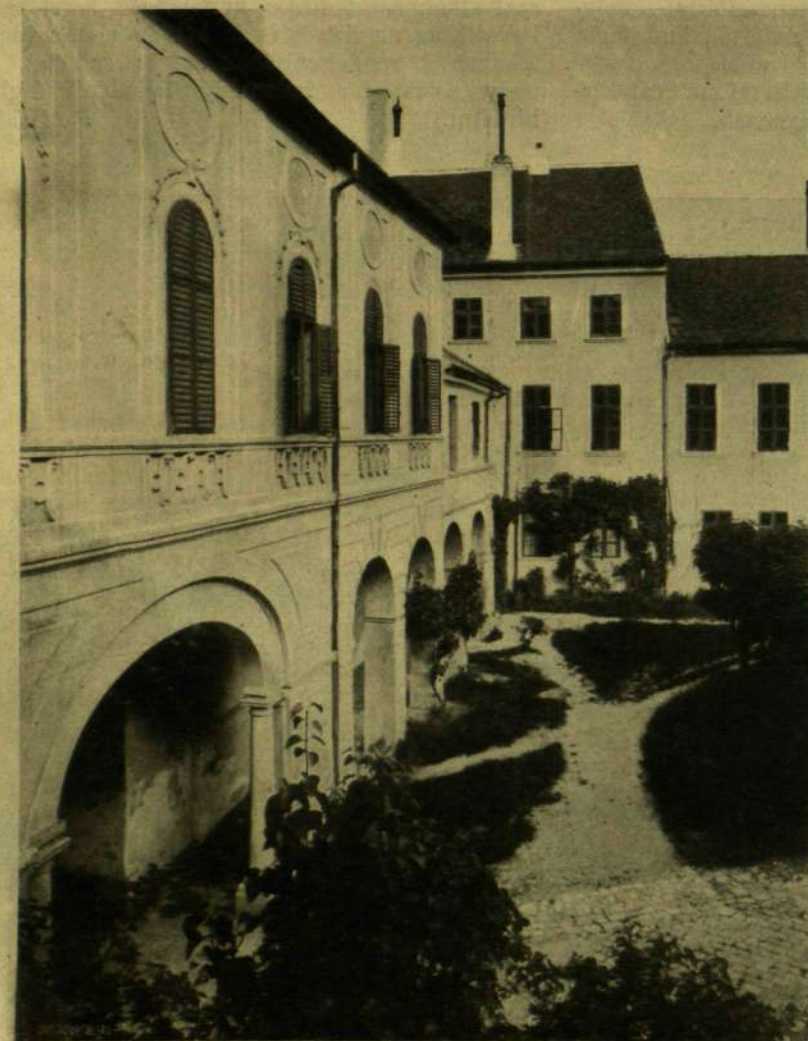
A régi országház főbejárója.

A levéltár mai főbejárója.

Kálmán király 1109-iki adománylevele a veszprémi görög apácák számára. Az országos levéltár legrégibb eredeti okirata, az egyetlen Kálmán királytól fennmaradt eredeti oklevél, az egyetlen görög nyelvű okirat az Árpád-házi királyok korából.

A levéltár udvara; az árkádok épületében 1802–1807. a diéta ülésezett.

A levéltár utcai oldala.

AZ ORSZÁGOS LEVÉLTÁRBÓL. — Balogh Rudolf felvételei.

Az új levéltár számára lebontásra kerülő épületek egyike, a honnan Martinovics a vészthelyre indult.

Az új levéltár számára lebontásra kerülő épületek egyike.

V. László király 1457 március 21-én kelt ítélete, melylyel Hunyady Lászlót halálra ítélte.

A levéltár erdélyi osztályának helyisége.

V. László király oklevele, melylyel Hunyady Jánost Beszterce örökös grófjává nevezi ki s czimeres levelet ajándékoz neki.

AZ ORSZÁGOS LEVÉLTÁRBÓL. — Balogh Rudolf felvételei.

A Magyar Királyi Államvasutak téli menetrendje.

Dél felé				Dél felé			
A vonatok indulása Budapest nyugati p.-u.-ról.				A vonatok érkezése Budapest nyugati p.-u.-ra.			
Érvényes 1913 október hó 1-től.				Érvényes 1913 október hó 1-től.			
vonat szám	óra perc	nap név	hova	vonat szám	óra perc	nap név	honnan
154	5.52	szv.	Vác	164	12.00	szv.	Rákospalota-Újpest
162	5.58	szv.	Rákospalota-Újpest	174	12.15	szv.	Szeged
172	5.58	szv.	Ersekújvár	184	12.20	szv.	Zsolna, Berlin
178	5.58	szv.	Szeged, Szolnok	188	12.25	szv.	Nagyvárad
302	6.00	szv.	Esztergom	4106	12.30	szv.	Esztergom
602	6.30	szv.	Lajosmizse, Kecskemét	4106	12.30	szv.	Rákospalota-Újpest
156	6.38	szv.	Rákospalota-Újpest	4106	12.30	szv.	Piliscsaba
102	6.50	k.o.	Wien, Paris, Ostende	108	1.05	szv.	Dunakeszi-Alag
510	7.00	szv.	Szeged, Stanislaw	108	1.30	szv.	Wien, Paris
1402	7.05	szv.	Zsolna, Berlin	108	1.30	szv.	Esztergom
158	7.30	szv.	Nagyvárad, Wien	108	1.30	szv.	Rákospalota-Újpest
708	8.25	szv.	Orsova, Bázis	108	1.30	szv.	Esztergom
134	8.40	szv.	Bázis, Karánsebes	108	1.30	szv.	Wien, Paris
4104	9.05	szv.	Nagyvárad	108	1.30	szv.	Rákospalota-Újpest
114	9.15	szv.	Wien, Berlin	108	1.30	szv.	Esztergom
160	9.45	szv.	Rákospalota-Újpest	108	1.30	szv.	Wien, Paris
162	11.00	szv.	Rákospalota-Újpest	108	1.30	szv.	Rákospalota-Újpest
6504	11.10	szv.	Lajosmizse, Kecskemét	108	1.30	szv.	Esztergom
116	12.00	szv.	Wien	108	1.30	szv.	Wien, Paris

Rozsnyay vasas china bora

igen hatásos vérszegénység, sápkór, neurasthenia eseteiben. Egy 1/2 literes üveg ára 3.50 korona.

A Rozsnyay-féle vasas china bor egyike a legerősebb és leghatásosabb gyógyboroknak. A külföldi készítményeket felülmúlja. Vérszegénységnek különösen ajánlható. Kapható minden gyógyszer-tárban és a készítőnél: Rozsnyay Mátyas gyógyszer-tárban Arad 4., Szabadság-tér.

WIKTORIN és TÁRSA, BUDAPEST, VIII. BAROSS-UTCA 1.

A legszebb KARÁCSONYI AJÁNDÉK.

Nincs vezetéke! Bárhová vihető! Tartóssága örökös, jótállás mellett. 100 gyertyafény órákért 4 fillérbe kerül. Kérjen árjegyzéket.

WIKTORIN és TÁRSA, BUDAPEST, VIII. BAROSS-UTCA 1.

ORIZZE MEG FIATALOS SZÉPSÉGÉT

a hírneves bőrgyógyász prof. dr. MARSHALCO egy orvos-tanár eljárása szerint, tudományos alapon.

Kérje az egyszerű használati utasítást a könyvet díjtalanul, a „Juvenus” laboratórium székfűtési fűtő-tárából, Kolozsvár, Posta-fiók 30

Egész lapos Remontoir doublé- arany gavalléróra 7 korona.

A valódi aranyóra megtévesztésig hű utánpótlása. Gyönyörű szép, kézzel vésett ugrófedéllel finoman mintázva. Préselt arany-jelek fémszámmal és másodpercmutatóval. Pontosan szabályozott és azaztól pontos járása valódi svájci szerkezet. Eredeti jótállási nyilatkozat 3 évi a jó járását és az aranytárazat tartósságáért. Ár 7 korona (portó 70 fillér).

Utánvét mellett szállítja: JAKOB KONIG, WIEN, III/230, Löwengasse 37/a, órágyári nagy raktára.

Aranyórák, Wien 1912. IDEGGYÖNGE FÉRFIAK

elgyöngült erejüknek visszatérését elősegítik az EVATON-TABLETTÁK által. Kérje az orvosi véleménygyűjteményt. Minta K 4.20, 1/2 karton K 10, egész karton K 18. Utánvét vagy az összeg előzetes beküldése ellenében: St. Markus-Apothek, Wien, Hauptstrasse 130

Főterület: Hunnia-gyógyszertár Budapest, VII. ker. Erzsébet-körút 58. sz. — Dr. Fleisch Emil gyógyszer-tára, Győr. — Kapható minden gyógyszer-tárban

MARGIT

gyógyforrás — (Beregmező) a gyomor, belek, húgyhólyag és különösen a légzőszervek hurutos bántalmait igen jó hatású még akkor is, ha vérszegénység és anémia kíséri. Megrendelhető: EDESKUTY L.-nál Budapest és a forrás kezelőegységénél Munkácsán.

Bluz és Pongyola

remek ujdonságok meglepő olcsó árakon.

Costüm és ruha

mérték szerint készül:

REICH HENRIK czégnél,

BUDAPEST, IV., EGYETEM-U. 9. SZ.

Saját műhely. Telefon: 142-06.

Serravallo

kina bora vassal

Hygienikus kialakítás 1906. Legmagasabban kitűnt erősítőszert gyártó vállalat. Vérszegénység és lábbadozások számára. Elvágó-gyógyesztő, idegerősítő és vérjavító szer. Kitűnő íz. 7000-nél több orvosi vélemény. J. Serravallo, cs. és kir. udv. sz. II. Trieste-Barcola.

Vásárolható a gyógyszerárakban feltűnő fűző-gekben kor. 2.60, literes üvegekben kor. 4.80.

Ekszeres! Ezüstneműek!

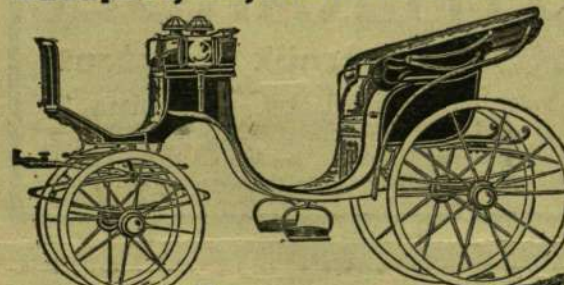
készítők és angol rendszerű díszítéssel is bevezethető gyári áron ártalmatlanul

SARGA JÁNOS

Északi-nyugati, cs. és kir. udv. sz. II. Kolozsvár, Mátyás király-ter 13. sz. — Kapható ingyen és bérmentve külföldi és belföldi postaköltséggel.

Kocsiárucsarnok

Budapest, IX., Köztelek-utca 4.

A monarchia legnagyobb kocsi-árátára. Árjegyzék ingyen.

G. WASHINGTON

kávé által 1 pillanat

alatt a világ legjobb kávéját itathatja. Hűd, meleg, forróvízben eszében azonnal oldódik. Kapható mindenütt 1.50 K-ért. Osztr.-magyar monarchia részére kiz. egyedüli készítő: Freudiger és Radó Budapest, VI., Dessozffy-utca 34. szám. — Telefon 29-78.

Angol bőrbutoripar Bőrbutor szakmühelyek

KENDI ANTAL

Budapest, IV. ker. Semmelweis-u. 7. sz.

Angol bőrbutor, Ebédlő-székek, irodai karosszékek szakszerű gyártása. Külön osztály használt bőrbutor modernizálására, felfrissítésére és festésére. Székátalakítások.

Ára 1 korona. Kapható mindenütt és

BRAZAY KÁLMÁN czégnél

Budapest, VIII., Baross-utca 43.

Brázay-féle Najád kéz- és arc krém Szépségnek varázsát, Ifjúságnak báját, Lehel orcsádra Brázay Najádjá.

Ára 1 korona.

Kapható mindenütt és

BRAZAY KÁLMÁN czégnél

Budapest, VIII., Baross-utca 43.

„ARGENTOR“

Csinos karácsonyi ajándékok, asztali készletek, virágedények stb. Elismert legjobb minőségű chinaezüst elsőrangú kivitelben a legutányosabb gyári árakon.

Argentor - Művek

Rust és Hetzel

császári és királyi udvari szállítók. Saját gyári raktárak:

Budapest: IV., Váci-utca 5. sz. IV., Koronaherczeg-utca 5. — Árjegyzék kívánságra ingyen és bérmentve.

Technikum Mittweida

Igazgató: A. Holst, tanár. Szász királyság. Magasabb műszaki tanintézet; az elektro- és gép-technikai terén. Külön osztály: mérnökök, technikusok és művezetők részére. Elektrotechnikai és gépészeti laboratórium. Tanulmányi műhelyek. Legjobb és legteljesebb intézet. Program stb. díjtalanul a titkárság által.

Kötörök, sajtolók

homok- és kavicsmosógépek, beton- és falazótégla- és gáztégla- gépek, tető-cserépgyártó-gépek, formák: lépcsőfokok, csövek, oszlopok stb. gyártására. — Asbestpalagárák gépies berendezései L.C.M. ásványfestékek

Dr. Gaspary & Co. gépgyára Markranstädt, Leipzig mellett

Kérjük gyárunkat meglátogatni.

228. sz. árjegyzék ingyen.

CALDERONI ÉS TÁRSA

Budapest,
V., Gizella-tér 1.
(Haas-palota).

Szemüvegek és
orrécsipetők legtokéletesebb Punctal és Iso-
krystar üvegekkel. Színházi, tábori és prizmas
látcsövek. Aneroid barometerek, szoba-, ablak-,
fürdő-, ház- és utazó hőmérők. Nagyító üvegek,
olvasó üvegek és loupék. Fényképezési ké-
szülékek. Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Alapítva 1865. évben.

**Heckenast
Gusztáv**

zongoratermei

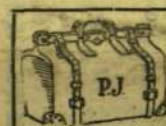
Budapest, csakis

Gizella-tér 2. szám.

Telefon.

Ibach-zongorák
egyedüli képviselője.

IBACH-zongorát játszanak és ajánlanak: Backhaus,
Dohnány, Pugno, Alice Ripper, Sauer, Stefaniy stb.

**Bőröndös
PAPEK JÓZSEF**
bőrárú gyártó. Budapest,
VIII., Rákóczi-ut 11. sz.

Osász. és királyi
udvari - szállító.
A főváros leg-
nagyobb bőrárú
szaküzlete.

Legjobb beszerzési forrás!

**Kész ágyak
jó cseh ágytollból!!**

Sűrűsűrű vör. nankingba (falett) töltve, egy
dunyha 180x120 cm. 2 párnával, mindkettő
80x60 cm. uj, pulha, tartós tollal K 16.-.
Felpuhító K 24.-. Puhító K 24.-. Dunyha
egyedül K 10.-, 12.-, 14.- és 16.-. Fel-
párná egyedül K 3.-, 3.50 és 4.-. Készlet.
dunyha 200x140 cm. K 18.-,
14.50, 17.50 és 21.-. Ehhez fej-
párna 50x70 cm. K 4.50, 5.20 és
5.50. Öt kg. szürk toll K 9.40,
jobb K 12.- K 16.-ig. Párhuzár
K 17.-. Öt kg. uj, jó fehér por-
mentes ágytoll K 24.-. Hőfelhár-
tó K 30.-, jobb K 30.-. Legné-
mőbb uszádműt. K 45.-. Öt
kg. szürk toll K 30.-. Fehér párnák, nagyelyű
K 5.-, jobb K 6.-. Finom mellestet párnák K 6.50 1/2 kg. kint.
Száraz párnák 1/2 kg. K 2.50 és 3.-. Székülés bérmentve utánvét.
Beszerzés postadíjmentesen ellenében. Sigmund Lederer, Jano-
vitz a. Angel Nr 145. bel Kleitman, Bérmén.

Mit kiabál?

HISZEM MIN-
denki tudja
már, hogy a

MÁGNÁS

CIPŐKRÉM

Minősége kitűnő
puhít, lisztli,
fényesít.

Gyártja: **HERCZEG és GEIGER**
Gyász. és kir. udvari szállító Budapest.
KAPHATÓ MINDENÜTT

MEGJELENT

katonai puská a
mellényzsebben

a 7.65 és
9mm-es Frommer

Baby-pisztoly

nagy kaliberű, hat-
lövetű mellény-
zsebbe való fegyver
katonai puskázá-
várral, a fegy-
ver- és Gépgyár
R.-T., Budapest,
gyártmány. Kap-
ható minden jobb
fegyver-kereskedésben.

RENDELÉS NÉL
SZÍVESKEDJÉK
LAPUNKRA
HIVATKOZNI

EZÜST! DRÁGAKŐ! ÉKSZER!

SÁRGA JÁNOS

cs. és kir. udv. szállító,
ékszerész, műtőművelő.

Bpest, IV., Kilyó-tér 5.

Ezüst évszámok, grammja munkával együtt 12 f.
Ezüst tálcák, tálcák stb. grammja 15 fill. Ezüst ezü-
körtartók, kosarak, szardíniatálcák stb. gr. 10-
16 fill. Elsőrendű új áruk! Legjobb árjegyzék in-
gyen és bérmentve. Vidékre vasútközlő költségek!

K NUTH KÁROLY

cs. és kir. fennsége
József 70h. udv. szál.

mérnök és gyáros.

Gyár és iroda: Budapest, VII. ker., Garay-utca 10.

Központi víz-, lég- és gőzfűtések, légszusz és vízvezetékek, csatornázások,
szellőztetések, szivattyúk, vízerőművi szerelvények stb. — Tervek,
költségvetések, jóvelmi előirányzatok gyorsan készíttetnek.

HIRSCH és FRANK

Budapest-Salgótarjánai Gépgyár és Vasúttörő Részvénytársulat
BUDAPEST, VI. KER., ARÉNA-UT 127. SZ.

Külön osztály

téglagyári gépek.

GYÁRT: falitábla és oszlopszármák, téglagyártó és agyagmegmunkáló gépeket legújabb és legjobban bevált szerkezetekben.

Elvállalja anyagvisz-
gálatok kivételét és
teljes
téglagyári telepek
létesítését.

Tervek és költségveté-
sek díjtalanul.

**ELSŐRANGU
REFERENCIÁK.**

Riessner Kályhák

Phönix-
folytonégők

Egészégi szempontból
legkifejezettebb rendszer.
Eredeti biztonsági szabályozóval.
Gázkielégítés és robbanások
kizárva.

Pluto
az új rendszer.

A fűtési szakra terén éveken
át tartott tanulmányozások
hímagasló eredménye.

Fortuna

• Ringeisen Testvérek cégnél Budapest,
Hold-utca 21. •

50. SZ. 1913. (60. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL

BUDAPEST, DECEMBER 14.

Szerkesztési iroda: IV. Várnagy-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 40 fillér.

Előfizetési
feltételek:

Egészre — 30 korona.
Félévre — 10 korona.
Negyedévre — 5 korona.

A «Világkrónika»-val
negyedévenként 1 koronával
több.

Külföldi előfizetésekhöz a postai meg-
határozott viteldij is csatolandó.

TRENCSÉN MÜEMLÉKEI. — A RÉGI JEZSUITA KOLLÉGIUM EGYIK RÉSE A VÁRBA VEZETŐ UTCÁBAN.